

Simplicissimus Budapestje

BEVEZETÉS A KORSZERŰ SZNOB- ÉS HEDONIZMUSBA, VALAMINT AZ ALKALMAZOTT EMBERLESÉS TUDOMÁNYÁBA

Elátkozott ingatlanok

Egyszer régebben elmélkedtem itt a Honvéd Főparancsnokság épületéről, és azt találtam mondani, hogy az épületet a város se kiköpni, se lenyelni nem tudja. Annak az épületnek az a különlegessége, hogy egy kis darabja ma is áll, s továbbra is azt gondolom, hogy vagy le kellene bontani a maradványt (azóta már ki van zárva ez az irány, hiszen óriási összeget költöttek a két szint renoválására), vagy fel kellene építeni az eredetét. Sokkal inkább ezt, mint a volt Pénzügyminisztériumot. Annak a felére csökkentett tömege sikeresen ízesült a Várba az elmúlt évtizedekben. Az összes elátkozott telek közül nyilván az egyik legreménytelenebb a Városháza (egykori Invalidus-ház) Károly körüti frontja. Közismert (ha máshonnet nem, hát a BUDAPEST harmadik folyamának egyetlen különszámából), hogy az eredetileg négyzet alaprajzúnak tervezett ház már a 18. században sem épülhetett meg, mert akkoriban a városfal egy darabkájának lebontásához nem sikerült megszerezni a hozzájárulást. Most már igazán le lehetne porolni a 2008-as tervpályázat valamelyik tervét. (A legmerészebb a Zoboki-féle volt, amely átvágja a gordiuszi csomót, tessék lapunk kereshető archívumában megnézni.) Vannak évtizedek óta beépítetlen, kisméretű foghíjtelkek, amelyek csak nem akarnak beépülni. (Semmelweis utca, Papnövelde utca, Nagymező utca). Ide

tartoznak az olyan, időtlen idők óta lakatlan, jobb sorsra várók, mint például a Bajcsy-Zsilinszky út és Alkotmány utca sarkán álló, csinos bérház földszintje és lefedett udvara, amely valaha a Cipőbolt Vállalat központjának adott helyet. Ide sorolható a Király utca 50. alatti egykori Fővárosi Könyvesház, később Sirály kávéházkomplexum, közösségi hely is.

A leginkább elátkozott telek

Igen, el tetszetek találni, a lánchídi körforgalomra néző, kissé lapított körkirkely alakú telekre gondolok. Eredetileg ez egyáltalán nem ilyen formájú volt, az egykor ott álló Budai Takarékpénztár alaprajza szabályos téglalap. A Fortepan megőrizte, valaha hogy nézett ki a budai hídfő jobb oldala. (Ld. e lap alján.)

A későbbi, lehetetlen alakú telek a körforgalom következménye. Ennek csak részben közlekedésszervezési az oka – legalább annyira a kultusz igényéből fakadt: a kör alakú virágágyás vörös csillaga a bűnös. (Talán ez is úgy jött létre, mint a húsvét hétfői munkanap... a Szabad Nép 1951-es rövid híre szerint „*Idén – számos dolgozó kollektíva követelésére – a húsvét hétfő munkanap lesz.*”)

Tudomásom szerint ez a telek a rendszerváltás után többször is gazdát cserélt, miközben az ára egyre magasabbra kúszott. Több, egymást követő pályázat során több tucat – részben igen vad – terv készült. Az engedélyező hatóságok azon-

ban, csak helyeseltető módon, elvetették a környező házakra érzéketlen, többnyire sokféle anyagban tobzódó, feltűnősködő elképzeléseket. A legutóbbi forduló dátuma 2007, az elkészült rajzokat meg is lehet nézni az epiteszforum.hu-n. Első és harmadik díjat nem adtak ki, a másodikat az „arany ház” fantázianévű alkotás nyerte, *Móroc Balázs* és *Vannay Miklós* munkája (Stúdió 100 Kft.), amelynek egyáltalán nem nézett volna ablaka az utcafront felé...

A Clark Ádám téri foghíj beépítése, ahogy Anthony Gall kitalálta

A *The Clark* névre keresztelt szálloda végül is *Anthony Gall*, az Ausztráliából bevándorolt, Kós Károly-rajongó építész, építészettörténész terve szerint született meg. A közzétett végleges terveken még a környező házakhoz hasonlatosan vajszerű volt a homlokzat, de az utolsó pillanatban változtattak: sötétbarna borítás került a szigetelő rétegre. Ez a változtatás, ki tudja miért, valóságos negatívkomment-cunamit indított el a Facebookon.

A kommentelők hetet-havat összehordtak, nem vették figyelembe, hogy ez magán-, s nem középítkezés, szidták hol a kortárs építészetet általában, hol a kormányt, hol a Kossuth téri átépítést, máskor ide keverték a Várba körüli vízszerűségeket. Érdekes módon nem a szokott törésvonalak rajzolódta ki, nem a haladásra, illetve maradásra voksolók hadakoztak. Inkább a minőségpártiak és a törzsi alapon való anyázásra amúgy is hajlamosabb, (vizuálisan) képzetlenebb vitatkozók. Pedig ez az ötletes, sok részletfinomságért dicsérhető épület egyáltalán nem ezt a szitoközlönt érdemli. Sőt!

Mint sokszor, most is a városvédők nagyszonyával, *Saly Noémival* értek egyet, aki ezúttal (is) elég bátor volt a tömegnyomással szemben. Ő így kommentelt a *Vitézy Dávid* Facebook oldalán indult pengeváltás során: „*Ez a ház úgy simul a két szomszédja közé, mintha mindig is ott állt volna, színben is velük fog harmonizálni (most még csak a szigetelését látjuk, bár nekem tetszik ez a fekete pöttyös), tükröznek az ablakai, és előzékenyen a Várra mutat, a szó szoros értelmében elsiklatja magá-*

ról a tekintetet. Van benne egy kis játékosság a bal oldalon azokkal a beugrós balkonokkal, szépek a lenti ajtók és a legfelső ablaksor arányai... Akárhogy is nézem, jóban vagyok vele. (Pedig én aztán ritka undok, kecec, epehányós városvédő vagyok.)"

Vitézy egyébként, a kaptafájához híven, felrója a városvezetőknek, hogy egy értelmét vesztett körforgalomhoz varrják az épületet, nem fordítva... Hiszen a körforgalom viszonylag új dolog itt, csak a második világháborús bontások után alakították ki.

Azért vesztette értelmét, mert balra már nem lehet behajtani. Legalább is nem mindenkinek. A Lánchíd a szűk keresztmetszet. Valaki fel is vetette a vitában, hogy annak az általános autóforgalom előli lezárása jelentené az ésszerű beavatkozást. Ehhez viszont nincs meg a bátorsága a város vezetésében. Annak ellenére, hogy a most következő kétévnyi, a felújításhoz szükséges hídlezárás szépen hozzászoktathatná az autósokat a Lánchíd nélküli élethez...

Lapzártakor a szálloda napokra volt a teljes elkészüléstől. Készítettem egy fénykép-sorozatot, különböző pesti és budai szögekből, de csak egy fért ide. Remélem az olvasók is úgy látják, hogy ez a ház szinte minden honnan jól mutat.

A tetszetősségen túl érdemes egy régi igazságot is újra leszögezni: az építészet elsősorban a funkciók szolgálata, esetünkben turisták elszállásolása, ideális kiszolgálása. Csak másodsorban az arra járók gyönyörködtetése. Ne legyünk szemérmesek! Mindezt úgy kell elérnie, hogy megfelelő tőkehozamot biztosítson az építtetőnek. A valóságban az alkotónak s a beruházónak ezt a három dolgot kell egyszerre szolgálnia.

Complicatusnak mindenről a félig sült cipő jut eszébe

A szállodával kapcsolatos gyűlölködésről lerí, hogy ez csak részben szól a konkrét kérdéstről. Persze rossz bizonyítványt állít ki az ország állapotáról is, de valami sokkal általánosabbra is utal: Facebookon és más közösségi médiumokban sokkal ragadosabb a negatív, mint a szakszerű, pláne a pozitív komment. Vannak, akiket ösztönösen taszít a Facebook. Simplicissimus legjobb barátja, Complicatus például úgy érzi, olyan, mint a kocsmái veszekedés. (Ebben nincs igaza, az ember nagyon is szabályozza, kikkel tart kapcsolatot odafent – akkor meg jön a „buborék-hatás”. Másképpen: a „visszhang-kamra”).

Azt is szokta mondogatni, hogy mindehhez valószínűleg a posztkommunista országok átka is hozzájárul: a szabadság elérkeztek az emberek kéjjel sajátították el és gyakorolták a nemet mondást nyakra főre. Ám a demokráciának az csak az egyik fele. A másik, legalább ilyen fontos dolog az igent mondás képessége. Ez pedig jobbára hiányzik. Ezért szokta mondogatni Complicatus: „A demokrácia Magyarországon manapság olyan, mint egy félig sült cipő”.

Lelet a Magyar Nyelvőrben

Nem mesélem el annak hosszú sorát, hogyan s miért kezdtem lapozgatni a nagy hagyományú Magyar Nyelvőr milleniumi évfolyamát. Egy újraközlést találtam itt a Budapesti Hírlap július 24-i számából. Mindig érdekelt a budapesti foglalkozások megjelenése és eltűnése. Gyerekkoromban még volt a gépirónő, igazolványkép-készítő, vízumlap-kitöltő, operátor (nem összekeverendő az

operátorrel), de persze akkoriban nem volt webdesigner és keresőoptimalizáló, alapkezelő és (éppen) biztosítási alkusz sem. A véletlenül talált cikk egy rövid életű foglalkozásról, a nyargonc-ról szólt, annak letűnését üdvözli. Öröme, mint hamar kiderül, nem erkölcsi vagy hasznossági alapú, hanem „nyelv-helyességi” jellegű: „*A nyargonc pusztulása. Még bizonyára emlékeznek rá né-melyek, hogy mikor a bicikli divatos kezdett lenni, magyarul nyargoncá-nak (nyargaló targoncának) akarták nevezni, míg a józanabbak a kerékpár és vasparipa közt ingadoztak. Szerencsére az a nyargonca halva született. Annál makacsabban életben igyekeztek tartani édes testvérét, a nyargonc-ot. Hogy mi lehet ez, széles Magyarországon nem is sejtik, csupán Budapesten a lóvonatos vasút dédelgette, az kényszerítette ennek a rettenetes szónak megtanulására a fővárosba került tősgyökeres magyar kocsisait, no meg úgy füllegyel meg-meghallotta a közönség is, ha lóvonatra szállván, a Margit-híd előtt még egy lovat fogtak a megálló kocsi elé. Amit ugyanis a magyar ember nyelve forspont-ra formált, amit utóbb egész helyesen előfogatnak fordítottak, azt a neologus bölcsesség nyargonc-nak keresztelte. Hiába, szabályzat szabályzat, az hivatalosan így követelte, nem lehetett megingatni. Végre ütött neki az utolsó órája. Megindult a Víg-színháztól Ó-Budára a villamos vasúti forgalom, nincs többé e kocsiknak előfogatra szükségük. A nyáron át villámossá leszen a zugligeti vonal is, s akkor aztán véglegesen eltemetkezik korcs vérei, a költönc-család sírjába a nyargonc is s föltámadás reménye nélkül várja maga után a nyalka udvaronc-ot, a mesterinasokat megnyomorító tanonc-ot s a fővárosi hatóságtól dédelgetett lelenc-et és áponc-ot.”*

Az újságíró, ki tudja miért, kárhözatosnak és „magyartalannak” tartja a „-nc” képzőt. Annyira így gondolja, hogy ki se mondja, pláne nem fejt ki, hanem egyszerűen csak örvendezik a „nyargonc” elmúlása felett. Ezek szerint ez 1896 Budapestjén olyannyira bevett közhiedelem lehetett, mint az 1960-as évek iskolai magyar óráin: „éssel nem kezdünk mondatot”.

Az is érdekes, hogy a cikk szerint még javában élt az „áponc” szó. Simplicissimus az utóbbi életében nem hallotta, a lelencet annál inkább. De nem az utcán vagy a rádióban, hanem anyukájától, mint afféle „lesüllyedt kultúrjóságot”. Mindig egy fix szólásban hangzott el: „Így nem mehetsz ki az utcára. Ugy nézel ki, mint egy lelenc!” ●